

Магістр 2 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Проведено розрахунок методик діагностики ймовірності банкрутства підприємства та розглянуті їх протиріччя в практичному застосуванні.

Аннотация. Проведен расчет методик диагностики вероятности банкротства предприятия и рассмотрены их противоречия в практическом применении.

Annotation. Methods of diagnosis of a company bankruptcy probability were calculated and contradictions in their practical application were considered.

Ключові слова: банкрутство, діагностика, моделі, протиріччя, підприємство.

На розвиток української економіки значною мірою впливає кризовий стан вітчизняних підприємств. З метою передбачення та подальшої можливості уникнення краху компаній були розроблені різні методики прогнозування майбутньої неплатоспроможності підприємства. У сучасній економічній науці є численні методи аналізу та прогнозу діяльності вірогідності настання банкрутства підприємства, що дозволяє встановити наявність ознак про можливість зупинення безперервної її діяльності.

Дослідження методик оцінки ймовірності банкрутства підприємства не втратило своєї актуальності і сьогодні, оскільки науковцями ще не була винайдена така модель, яка б могла на всі 100 % оцінити її становище. Кожна з існуючих методик має свої переваги та недоліки, тому при здійсненні аналізу виникає необхідність вибору такого підходу, який дозволить найточніше отримати найбільш однозначну та точну оцінку економічного стану. Виходячи з цього, виникає об'єктивна необхідність поглибленого дослідження існуючих методик оцінки ймовірності банкрутства підприємств, що запропоновані науковцями, та провести дослідження на практиці.

Теоретичні та практичні аспекти діагностики ймовірності банкрутства підприємств знайшли відображення у наукових працях Мороза О. В., Берднікової Т. Б., Верби В. А., Бланка І. А., Лігоненко Л. О., Вартанова А. С., Короткова Е. М., Ковальова А. П., Афанасьєва М. В., Савицької Г. В., Терещенка О. О., Зарубинського В. М. й інших вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів дозволили відзначити, що жоден з дійсних способів оцінки вірогідності банкрутства не забезпечує точний результат [1]. Тобто зусилля, що витрачаються на запобігання банкрутству, не є абсолютно ефективними і самі по собі створюють кризові процеси, базуючись на свідомо недійсній основі.

Мета дослідження – провести діагностику та аналіз методик оцінки ймовірності банкрутства виходячи з результатів практичних розрахунків функціональних підприємств. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання:

- вибрати основні моделі оцінки ймовірності банкрутства;
- провести розрахунок результативності діяльності декількох підприємств декількома методиками оцінки ймовірності банкрутства;
- проаналізувати методики виходячи з отриманих результатів.

Проведення діагностики банкрутства підприємства допомагає передбачити своєчасне виявлення неплатоспроможності, збитковості, фінансової залежності та низької ділової активності [2]. Тому для проведення діагностики банкрутства в моделях повинні використовуватися показники прибутковості, фінансової стійкості, ліквідності та ділової активності в іншому випадку моделі, які не містять цих складових, матимуть не точний аналіз із часткою похибки.

Незважаючи на велику кількість досліджень, залишається невирішеною низка проблем, пов'язаних із застосуванням моделей для оцінки ймовірності банкрутства підприємств України. Виходячи з цього, доцільно проаналізувати переваги та недоліки найбільш відомих моделей на декількох існуючих підприємствах та зробити певні висновки.

Для здійснення порівняльного аналізу переваг та недоліків методів діагностики ймовірності банкрутства слід взяти найбільш популярні у використанні, такі, як: двофакторна модель Альтмана, п'ятифакторна модель Альтмана, дискримінантна модель Ліса, дискримінантна модель Таффлера і Тішоу, показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера, модель Спрінгейта, універсальна дискримінаційна функція та R-модель прогнозу ризику банкрутства [3]. Також для проведення аналізу взяли 6 підприємств машинобудівної промисловості з різним рівнем прибутку та виробництва. Отримані розрахунки наведені в таблиці.

Таблиця

Порівняльна таблиця аналізу ймовірності банкрутства підприємств розрахована різними методами

№	Назва	ВАТ "Коростенський завод хіммашинобуд"	ВАТ "Техінмаш"	ВАТ "Електромашина"	ВАТ "Петровський машинобуд. завод"	ВАТ "Конвеєрмаш"	ДП ХРЗ "Протон"
1	Двофакторна модель оцінювання ймовірності банкрутства	-1,4244	-7,1920	-6,9818	-3,1745	-1,0633	-1,4741
2	П'ятифакторна модель Альтмана	1,1387	10,0610	3,1087	-0,0987	-0,0504	1,4701
3	Модель Таффлера і Тішоу	0,3249	0,6330	1,1270	-0,0014	0,1891	0,1791
4	Модель Ліса	0,0282	0,0260	0,0734	-0,0783	0,0093	-0,0564
5	Модель Спрінгейта	0,9057	1,4655	2,4244	-0,4064	0,1820	0,6550
6	Дискримінантна функція К. Беєрмана	0,1229	-0,0870	0,0501	-0,8067	-0,7638	0,5578
7	Універсальна дискримінаційна функція	0,5939	3,4617	1,9712	-4,6100	-1,4081	-0,9676
8	Модель Конана і Гольдера	-0,1872	-3,3406	-0,3734	0,5387	0,5039	4,8221
9	R-модель прогнозу ризику банкрутства	-2,9365	2,0721	1,7084	-17,5793	-1,4327	-0,0826

Розглядаючи подану таблицю з розрахунками то можна побачити, що єдиних висновків щодо ймовірності настання банкрутства кожного окремого підприємства дати неможливо. Як видно, тільки ВАТ "Електромашина" отримала по всіх представлених моделях однозначну відповідь, що настання стану неплатоспроможності цьому підприємству не загрожує. Становище інших фірм трактується незрозуміло, оскільки дані однієї моделі суперечать іншій та все одно слід розглянути кожне підприємство окремо.

ВАТ "Коростенський завод хімічного машинобудування" мав результати аналізу протилежні між собою. По методиках двофакторної моделі, моделі Таффлера і Тішоу, функції Беєрмана та моделі Конана і Гольдера ймовірність банкрутства дуже низька і підприємство знаходиться на стадії процвітання та розвитку, але в той же час інші моделі, наприклад, такі, як R-модель прогнозу ризику та п'ятифакторна модель Альтмана свідчать зовсім про інше.

У розрахунку ВАТ "Техінмаш" моделі майже всі дійшли висновку, що підприємство є фінансово стійким та платоспроможним. З цим висновком "не згодні" модель Ліса, що свідчить про високу можливість настання неплатоспроможності підприємства та модель Спрінгейта яка свідчить про невелику таку ймовірність.

ВАТ "Петровський машинобудівний завод" та ВАТ "Конвеєрмаш" виявилися схожими за своїм становищем, оскільки результати висновків за розрахунком однакові. Тільки двофакторна модель та дискримінантна функція Беєрмана визначила, що цим підприємствам нічого не загрожує та, що вони ведуть правильно своє виробництво, в той час як всі інші методи з цим незгодні.

Слід розглянути останнє підприємство ДП ХРЗ "Протон". Для кращого аналізу та сприйняття висновків із розрахунків необхідно зобразити його висновки у вигляді графіка на рисунку.

ДП ХРЗ "Протон"

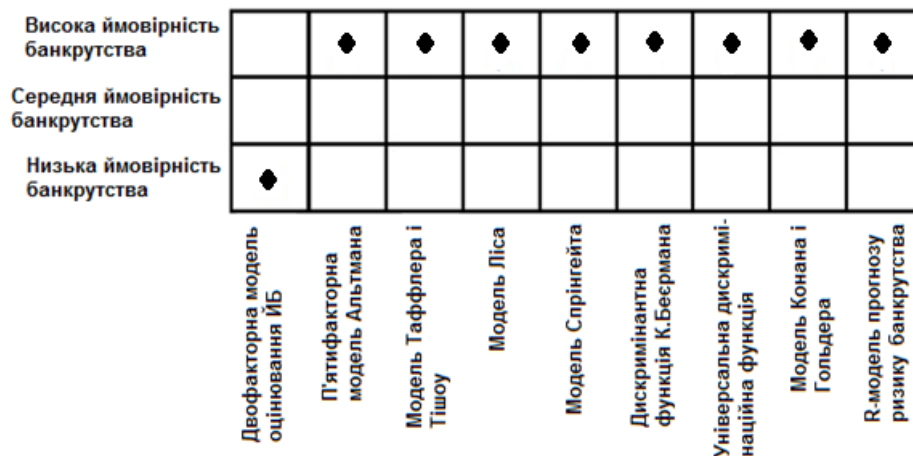

Рис. Графічне зображення результатів градації рівнів ймовірності

банкрутства підприємства за декількома методиками

Як можна побачити, підприємство знаходиться на стадії банкрутства та фінансової неплатоспроможності. Усі моделі, крім двофакторної, визначили, що воно вже є напівбанкрутом.

Апробація існуючих найпопулярніших у використанні методик показала, що моделі не можуть дійти єдиного висновку щодо становища та ймовірності настання банкрутства окремого підприємства. З цього можна побачити, що кожний науковець з розробки даного питання бачить свої фактори можливості настання цього стану.

Побудова багатофакторних моделей для української економіки досі залишається проблемною, по-перше, через нестабільність і недосконалість нормативно-законодавчої бази банкрутства українських підприємств, по-друге, через відсутність урахування багатьох факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємств; по-третє, через необ'єктивні дані стосовно статистики банкрутств. Крім того, ці моделі будують на основі дискримінантного методу за статистичними даними підприємств конкретної країни, тоді як використання моделей обмежене межами цієї країни. Також вагоме значення мають якість фінансово-звітної документації та ступінь інформативності статистичних даних і коефіцієнтів, на які спираються моделі. Ці моделі можна буде використати як підхід до побудови системи оцінювання ймовірності банкрутства, але необхідно враховувати особливості національної економіки.

Більшість моделей побудована на тому, що виділяється певний фактор. Так, деякі моделі, орієнтовані на фактор фінансової стійкості, що пов'язаний із фінансовою структурою підприємства, ліквідністю, залежністю підприємства від кредиторів [4]. Сюди належать: показник діагностики Конана і Гольдера та модель Тафлера. У цих моделях під час прогнозування банкрутства автори надають перевагу показникам ліквідності, короткострокової та довгострокової заборгованості, платоспроможності.

Деякі моделі оцінюють схильність підприємства до банкрутства на основі показників ділової активності та рентабельності. У таких моделях зазначені показники домінують як за кількісним складом, так і за важливістю впливу на остаточний результат моделі. До таких моделей можна зарахувати модель Альтмана, модель Спрінгейта та модель Ліса.

Таким чином, незважаючи на значний обсяг накопичених у даній сфері знань, теоретична база для формування концептуальних основ діагностики ймовірності банкрутства підприємств має все ще недостатній ступінь вивчення, багато положень праць дослідників висвітлені недостатньо, носять суперечливий та дискусійний характер, теоретико-методологічні засади дослідження проблеми діагностики кризового стану потребують удосконалення.

Отже, виходячи з проведеного аналізу методик оцінки ймовірності банкрутства, можна побачити, що, розраховуючи представленими методиками, єдиний висновок щодо стану платоспроможності підприємства дати дуже важко, адже вони не враховували відмінностей вітчизняної фінансової звітності та бухгалтерського обліку від закордонної, а також галузеву специфіку кожної фірми. Використання даних моделей на сучасних підприємствах можна використовувати як інструмент попередньої експрес-діагностики стану підприємства. Тому на сьогодні актуальною є розробка методичного підходу, який би в оцінці фінансового стану підприємства спирався на вітчизняні стандарти обліку і звітності, використання інформаційної бази підприємств з урахуванням їх галузевої специфіки й умов національного ринку.

Наук. керівн. Іващенко Г. А.

Література: 1. Андрушак Є. М. Прогнозування ймовірності банкрутства на основі інтегральної оцінки фінансового стану підприємств / Є. М. Андрушак // Тези міжнародної науково-практичної конференції "Бухгалтерський облік в Україні на початку XXI ст.". – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – С. 355–357. 2. Мельникова М. О. Аналіз адекватності методів і прийомів кількісної оцінки фінансового стану підприємства / М. О. Мельникова // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. – Х. : Вид. ХарПІ НАДУ "Магістр", 2010. – Вип. 4 (31). – 468 с. 3. Рзаєва Т. Г. Зарубіжні методики визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рзаєва, І. В. Стасюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. – Т. 1. – С. 177–181. 4. Федорук О. В. Особливості та проблеми розробки методичних підходів щодо діагностики ймовірності банкрутства підприємства / О. В. Федорук // Інноваційна економіка. – 2010. – № 7. – С. 126–129.